

> Mateřská a rodičovská dovolená

Tyto informace by měly pomoci orientovat se ve spleti zákonů a předpisů souvisejících s nejkrásnějším obdobím lidského života, kterým je období čekání na narození miminka a pak následující péče. Zároveň jsou obsaženy v publikaci Info pro rodiče, která je součástí dárkové tašky Miminko.

Nejčastěji se v tomto období setkáváme s pojmy mateřská a rodičovská dovolená.

V této podobě je zná zákon č. 262/2006 – zákoník práce, který hlavně upravuje právní vztahy vznikající při výkonu závislé práce mezi zaměstnanci a zaměstnavateli. V paragrafech 195 až 198 určuje práva a povinnosti zaměstnankyně a zaměstnance spojená s obdobím těhotenství, porodem a následnou péčí o narozené dítě.

Mateřská a rodičovská dovolená

**(zákon č. 262/2006
zákoník práce)**

Mateřská dovolená

Podle zákoníku práce náleží zaměstnankyni v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě mateřská dovolená po dobu 28 týdnů, v případě porodu dvou nebo více dětí po dobu 37 týdnů. Jedná se nejen o zákonnou „překážku v práci“, ale za splnění podmínek daných zákonem o nemocenském pojištění náleží po dobu mateřské dovolené i výplata dávky z nemocenského pojištění, kterou je peněžitá pomoc v mateřství.

Mateřskou dovolenou zaměstnankyně nastupuje zpravidla od počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu, nejdříve však od počátku osmého týdne před tímto dnem. Vyčerpá-li zaměstnankyně z mateřské dovolené před porodem méně než 6 týdnů, protože porod nastal dříve, než určil lékař, přísluší mateřská dovolená ode dne jejího nástupu až do uplynutí doby 28 týdnů, respektive 37 týdnů, jde-li o zaměstnankyni, která porodila zároveň 2 nebo více dětí. Vyčerpá-li však zaměstnankyně z mateřské dovolené před porodem méně než 6 týdnů z jiného důvodu, poskytne se jí mateřská dovolená ode dne porodu jen do uplynutí 22 týdnů, popřípadě 31 týdnů, jde-li o zaměstnankyni, která porodila zároveň 2 nebo více dětí.

V zákoníku práce je pamatováno i na smutný konec těhotenství.

V případě, že se dítě narodilo mrtvé, náleží zaměstnankyni mateřská dovolená po dobu 14 týdnů.

Mateřská dovolená v souvislosti s porodem nesmí být nikdy kratší než 14 týdnů a nemůže v žádném případě skončit ani být přerušena před uplynutím 6 týdnů ode dne porodu.

Rodičovská dovolená

K prohloubení péče o dítě je zaměstnavatel povinen poskytnout zaměstnankyni a zaměstnanci na jejich žádost rodičovskou dovolenou. Rodičovská dovolená se poskytuje matce dítěte po skončení mateřské dovolené a otci od narození dítěte, a to v rozsahu, o jaký požádají, ne však déle než do doby, kdy dítě dosáhne věku 3 let.

Mateřská a rodičovská dovolená při převzetí dítěte

Vzhledem k tomu, že přibývá párů, které nemohou mít vlastní děti, dává zákoník práce právo na mateřskou a rodičovskou dovolenou též zaměstnankyni nebo zaměstnanci, kteří převzali dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu nebo dítě, jehož matka zemřela.

Mateřská dovolená se poskytuje zaměstnankyni ode dne převzetí dítěte po dobu 22 týdnů, a převzala-li 2 nebo více dětí, tak po dobu 31 týdnů, avšak nejdéle do dne, kdy dítě dosáhne věku 1 roku.

Rodičovská dovolená se poskytuje ode dne převzetí dítěte až do dne, kdy dítě dosáhne věku 3 let. Zaměstnankyni, která čerpala mateřskou dovolenou, se rodičovská dovolená poskytuje až po skončení této mateřské dovolené. Bylo-li dítě převzato po dosažení věku 3 let, nejdéle však do 7 let jeho věku, přísluší rodičovská dovolená po dobu 22 týdnů.

Dále určuje zákoník práce nárok na mateřskou nebo rodičovskou dovolenou ve zvláštních případech.

Jestliže dítě bylo ze zdravotních důvodů převzato do péče kojeneckého nebo jiného léčebného ústavu a zaměstnanec nebo zaměstnankyně zatím nastoupí do práce, přeruší se tímto nástupem mateřská nebo rodičovská dovolená; její nevyčerpaná část se poskytne ode dne opětovného převzetí dítěte z ústavu do své péče, ne však déle než do doby, kdy dítě dosáhne věku 3 let.

Jestliže se zaměstnankyně nebo zaměstnanec přestane starat o dítě, a dítě bylo z toho důvodu svěřeno do rodinné nebo ústavní péče nahrazující péči rodičů, jakož i zaměstnankyni nebo zaměstnanci, jejichž dítě je v dočasné péči kojeneckého, popřípadě obdobného ústavu z jiných než zdravotních důvodů, nepřísluší mateřská nebo rodičovská dovolená po dobu, po kterou o dítě nepečují. Jestliže dítě zemře v době, kdy je zaměstnankyně na mateřské nebo rodičovské dovolené nebo zaměstnanec na rodičovské dovolené, poskytuje se mateřská nebo rodičovská dovolená ještě po dobu 2 týdnů ode dne úmrtí dítěte, nejdéle do dne, kdy by dítě dosáhlo věku 1 roku.

Zákoník práce určuje práva a povinnosti zaměstnavatele i zaměstnanců, ale mají nárok na mateřskou a rodičovskou dovolenou osoby samostatně výdělečně činné?

Mateřská a rodičovská dovolená jsou vlastně pouze doby vymezené zákoníkem práce pro potřeby zaměstnanců i zaměstnavatelů. Nárok na výplatu příslušných dávek spojených s těhotenstvím, porodem a další péčí uplatňují zaměstnanci i osoby samostatně výdělečně činné už podle zvláštních právních předpisů – nárok na peněžitou pomoc v mateřství (po dobu mateřské dovolené) podle zákona o nemocenském pojištění, porodné a rodičovský příspěvek podle zákona o státní sociální podpoře.

Nemocenské pojištění OSVČ

Zákon č. 187/2006

o nemocenském pojištění

Osoba samostatně výdělečně činná (dále jen OSVČ) se může dobrovolně přihlásit k účasti na nemocenském pojištění. Z nemocenského pojištění OSVČ se poskytuje nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství.

Pojistné na nemocenské pojištění OSVČ je stanoveno z měsíčního základu procentní sazbou ve výši 2,3 % a zaokrouhluje se na celé koruny směrem nahoru. Vyměřovacím základem pro pojistné na nemocenské pojištění je i v roce 2016 minimálně 5000 Kč a měsíční pojistné tak činí nejméně 2,3 % z této částky, což je 115 Kč.

Od 1. 1. 2014 však měsíční základ nemůže být vyšší než částka rovnající se průměru, který z určeného (vypočteného) vyměřovacího základu na posledním přehledu o příjmech a výdajích (dále jen „přehled“) připadá na jeden kalendářní měsíc výkonu činnosti, přičemž k přehledu staršímu tří let se nepřihlíží. Je-li vypočtený průměr nižší než minimální měsíční základ, je měsíční základ roven minimálnímu měsíčnímu základu, tzn. 5000 Kč, a platba pojistného na nemocenské pojištění nemůže být vyšší než 115 Kč.

Byla-li v kalendářním roce, za který je naposledy podán přehled a který bezprostředně předchází roku, v němž se platí pojistné na nemocenské pojištění, činnost zahájena (znovuzahájena), lze průměr určeného (vypočteného) vyměřovacího základu použít jen v případě, že činnost byla vykonávána alespoň ve čtyřech kalendářních měsících. Nelze-li určit maximální měsíční vyměřovací základ z naposledy podaného přehledu, rovná se polovině průměrné mzdy platné pro daný kalendářní rok.

Peněžitá pomoc v mateřství

Peněžitá pomoc v mateřství (dále jen PPM) je dávkou nahrazující příjem a náleží při splnění stanovených podmínek pojištěnci, tzn. zaměstnancům a OSVČ. Pojištěncem se rozumí fyzická osoba, která je účastna nemocenského pojištění, bez ohledu na to, zde je to žena nebo muž.

Za jakých podmínek PPM náleží?

PPM náleží, jestliže:

- trvá účast na nemocenském pojištění v den nástupu na mateřskou dovolenou (převzetí dítěte do péče), nebo jestliže trvá ochranná lhůta z dřívějšího pojištění ke dni nástupu na PPM (počátek 8. až 6. týdne před předpokládaným dnem porodu) nebo ke dni převzetí dítěte;
- je splněna podmínka tzv. čekací doby, tj. jestliže tato osoba byla v posledních dvou letech před nástupem na PPM účastna alespoň po dobu 270 dnů nemocenského pojištění; do doby 270 dnů se započítává také doba studia na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole nebo na konzervatoři považována za soustavnu přípravu na budoucí povolání pro účely důchodového pojištění, jestliže toto studium bylo úspěšně ukončeno; dále doba pobírání plného invalidního důchodu, pokud byl tento důchod odňat a po odnětí tohoto důchodu vznikla, popř. dále trvala pojištěná činnost,

– podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství osoby samostatně výdělečně činné je kromě splnění podmínky účasti na nemocenském pojištění v posledních 2 letech před nástupem na PPM alespoň po dobu 270 dnů zároveň i účast na pojištění jako osoby samostatně výdělečně činné po dobu alespoň 180 kalendářních dnů v posledním roce přede dnem nástupu na PPM a OSVČ nesmí osobně vykonávat samostatnou výdělečnou činnost po dobu pobírání PPM.

Peněžitá pomoc v mateřství náleží též, jestliže po zániku pojištění došlo k nástupu na peněžitou pomoc v mateřství v ochranné lhůtě. Ochranná lhůta činí u žen, jejichž pojištění zaniklo v době těhotenství, 180 kalendářních dnů ode dne zániku pojištění. Zánikem pojištění je rozuměno ukončení nemocenského pojištění např. z důvodu skončení pracovního poměru nebo ukončení výkonu samostatně výdělečné činnosti.

Jak dlouho PPM náleží?

Doba poskytování PPM se nazývá podpůrcí dobou a podpůrcí doba u peněžitě pomoci v mateřství činí 28 týdnů u pojištěnky, která porodila jedno dítě, a 37 týdnů u pojištěnky, která porodila zároveň dvě nebo více dětí, přičemž po uplynutí 28 týdnů podpůrcí doby peněžitá pomoc v mateřství náleží, jen jestliže nadále trvá péče aspoň o dvě z těchto dětí.

Narodil-li se dítě mrtvé nebo odmítne-li žena o dítě pečovat, poskytuje se PPM po dobu 14 týdnů.

Poskytování PPM ženě, která dítě porodila, nemůže být kratší než 14 týdnů a zpravidla nemůže skončit před uplynutím 6 týdnů ode dne porodu.

Pojištěnci, který převzal do trvalé péče nahrazující rodičovskou péčí dítě na základě rozhodnutí příslušného orgánu nebo dítě, jehož matka zemřela, se tato dávka poskytuje po dobu 22 týdnů ode dne převzetí dítěte, jde-li o pojištěnce, který převzal do péče dvě nebo více dětí, po dobu 31 týdnů, ne však déle než do dosažení 7 let věku dítěte a 31 týdnů.

PPM se poskytuje i pojištěnci, který je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, a převzal péči o dítě z důvodu, že matka dítěte nemůže nebo nesmí o dítě pečovat pro závažné dlouhodobé onemocnění, pro které byla uznána dočasně práce neschopnou, a nemá nárok na výplatu PPM.

PPM se poskytuje dále také pojištěnci, který je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, a uzavřel s matkou dítěte písemnou dohodu, že bude pečovat o dítě. V tomto případě se poskytuje dávka po dobu 22 týdnů ode dne převzetí dítěte. Jde-li o pojištěnce, který převzal do péče dvě nebo více dětí, po dobu 31 týdnů, ne však déle než do 1 roku věku dítěte. Dohoda může být uzavřena nejdříve od počátku sedmého týdne po porodu a nejméně na 7 po sobě jdoucích dnech.

Jaká je výše PPM?

PPM se poskytuje za kalendářní dny a její výše je stanovena ve výši 70 % redukováného denního vyměřovacího základu.

Výše denního vyměřovacího základu se zjišťuje z rozhodného období stanoveného ke dni nástupu na mateřskou dovolenou, popř. ke dni převzetí dítěte do trvalé péče. Pokud byla žena před porodem převedena na jinou práci z důvodu těhotenství, zjistí se denní vyměřovací základ z rozhodného období ke dni převedení, pokud je to výhodnější.

Rozhodným obdobím je zpravidla období 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikla sociální událost, čímž je den nástupu na mateřskou dovolenou.

Denní vyměřovací základ se upraví pro výpočet peněžité pomoci v mateřství tak, že do částky první redukční hranice (901 Kč) se počítá 100 %, z částky nad první redukční hranici do druhé redukční hranice (1 351 Kč) se počítá 60 %, z částky nad druhou redukční hranici do třetí redukční hranice (2 701 Kč) se počítá 30 % a k částce nad třetí redukční hranici se nepřihlíží.

Jak se o PPM žádá?

Nárok na PPM se uplatňuje podáním žádosti o peněžitou pomoc v mateřství, kterou vydává a potvrzuje ošetřující lékař, u něhož je žena v péči (zpravidla gynekolog).

Datum nástupu na PPM si v rozmezí 8–6 týdnů před předpokládaným dnem porodu určuje žena sama.

Při převzetí dítěte do péče nahrazující rodičovskou péči se uplatňuje nárok podáním tiskopisu „Žádost o peněžitou pomoc v mateřství při převzetí dítěte do péče“ a předložením dokladů, které tuto skutečnost potvrzují.

Pokud otec nebo manžel matky přebírá péči o dítě na základě písemné žádosti, je třeba v ní uvést den, od kterého bude muž o dítě pečovat, den porodu a úředně ověřený podpis matky dítěte.

Tiskopis „Žádost o peněžitou pomoc v mateřství“ vydává ošetřující lékař, příp. je k dispozici na okresní správě sociálního zabezpečení, Pražské správě sociálního zabezpečení nebo Městské správě sociálního zabezpečení Brno (dále též „OSSZ/PSSZ/MSSZ“).

Tiskopis „Žádost o peněžitou pomoc v mateřství při převzetí dítěte do péče“ vydává OSSZ/PSSZ/MSSZ, případně je k dispozici na internetových stránkách www.cssz.cz

Kde se žádost podává?

Zaměstnankyně podává žádost o PPM u svého zaměstnavatele, který ji předá příslušné OSSZ/PSSZ/MSSZ.

Osoba samostatně výdělečně činná podává žádost u OSSZ/PSSZ/MSSZ příslušné podle místa trvalého pobytu.

V případě nástupu na PPM v ochranné lhůtě podává žena žádost u posledního zaměstnavatele, který ji předá příslušné OSSZ/PSSZ/MSSZ.

Kontakty jsou uvedeny na internetových stránkách ČSSZ – www.cssz.cz.

Nárok na výplatu dávky lze uplatnit i zpětně, nejpozději do 3 let ode dne, za který náleží.

Dotazy nejen k nároku a výplatě PPM lze posílat prostřednictvím internetových stránek České správy sociálního zabezpečení i na elektronické podatelny ČSSZ.

Dojde-li ke sporu o dávku nebo její výši, vydává v této věci příslušná OSSZ/ PSSZ/ MSSZ písemné rozhodnutí, proti kterému lze podat odvolání do 15 dnů od jeho doručení. Odvolání se podává prostřednictvím OSSZ/PSSZ/MSSZ k ČSSZ, která je příslušná rozhodnout v odvolacím řízení.

Jak se postupuje, když nárok na PPM nevznikne?

V případě, že zaměstnankyně nebo OSVČ nesplní podmínky pro nárok na PPM, rozhodne ošetřující lékař o vzniku dočasné pracovní neschopnosti této pojištěnky, a to od počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu.

Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti vydá lékař na základě potvrzení orgánu nemocenského pojištění, že pojištěnka nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství z žádné pojištěné činnosti.

Ošetřující lékař rozhodne o ukončení této dočasné pracovní neschopnosti nejdříve uplynutím šestého týdne po porodu, pokud není nadále dočasně práce neschopna z jiných důvodů.

Pozvánka na 49. konferenci gynekologie dětí a dospívajících 30. 3. – 1. 4. 2017

Pořádá Česká společnost gynekologie dětí a dospívajících ČLS JEP ve spolupráci se Sekcí gynekologie dětí a dospívajících ČGPS ČLS JEP a Sekcí gynekologie dětí a dospívajících SGPS SLS.

Místo konání bude upřesněno.
www.detskagynekologie-clsjep.cz

Bližší informace poskytnete sekretariát konference:

AMCA, spol. s r.o., tel. 731 496 060.

E-mail: amca@amca.cz, www.amca.cz

Z nejčastějších dotazů k PPM:

Jak se zjišťuje výše peněžité pomoci v mateřství?

Výše peněžité pomoci v mateřství v roce 2016 činí 70 % denního vyměřovacího základu.

Denní vyměřovací základ u zaměstnanců se zjistí tak, že započitatelný příjem (tj. veškerý příjem podléhající odvodu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti) zúčtovaný v rozhodném období se dělí počtem kalendářních dnů připadajících na rozhodné období. Do tohoto počtu dnů se však některé dny nezahrnují, aby neodůvodněně nedocházelo k rozmělnění výše denního vyměřovacího základu (např. dny poskytování nemocenského).

Rozhodným obdobím je zpravidla období 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém žena nastoupila na mateřskou dovolenou.

Počátek šestého týdne před očekávaným dnem porodu mi připadl na 15. 1. 2016. Jelikož se cítím dobře, rozhodla jsem se zůstat v zaměstnání do konce ledna. Jak je to s nárokem na peněžitou pomoc v mateřství?

Podle právní úpravy platné od 1. 1. 2009 nastává nástup na peněžitou pomoc v mateřství dnem, který pojištěnka určí v období od počátku osmého týdne do počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu. Pokud pojištěnka tento den v tomto období neurčí, začíná se podpůrčí doba počítat od počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu (§ 34 odstavec 1 zákona o nemocenském pojištění).

Jestliže počátek 6. týdne před očekávaným dnem porodu připadl na 15. 1. 2016 a vy jste si určila nástup na peněžitou pomoc v mateřství na dobu pozdější, např. na 2. 2. 2016, podpůrčí doba, která činí 28 týdnů (37 týdnů při porodu dvou a více dětí), začíná již 15. 1. 2016.

K tomuto dni se také stanoví výše dávky, poskytována však bude od skutečného nástupu na mateřskou dovolenou, tj. od 2. 2. 2016, a náleží do vyčerpání podpůrčí doby, tj. 28 týdnů. Stejně se postupuje i v případě pozdějšího nástupu na PPM i u OSVČ.

Vznikne nárok na peněžitou pomoc v mateřství, jestliže je žena v zaměstnání pouze 5 měsíců a předtím byla v posledních dvou letech v domácnosti? Je třeba mít účast na nemocenském pojištění alespoň po dobu 270 kalendářních dnů před dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství?

Nárok na peněžitou pomoc v mateřství v tomto případě nevznikne, získání uvedené doby pojištění (trvání zaměstnání) je jednou ze základních podmínek (§ 32 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění).

Pojištěnce, která by jinak měla nárok na peněžitou pomoc v mateřství z titulu porodu dítěte, náleží nemocenské, a to od počátku šestého týdne před očekávaným porodem do uplynutí šestého týdne po porodu.

Započítává se doba vedení v evidenci úřadu práce do 270 dnů potřebných pro získání nároku na peněžitou pomoc v mateřství?

Nezapočítává, neboť nejde o dobu účasti na nemocenském pojištění ani o jinou dobu, kterou by bylo možno zohlednit. Pro získání podmínky 270 dnů účasti na pojištění pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství se započítávají jen doby účasti na pojištění (např. z důvodu trvání zaměstnání); z jiných dob se započítávají pouze doba studia na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole nebo na konzervatoři, považovaná za soustavnou přípravu na budoucí povolání pro účely důchodového pojištění, jestliže toto studium bylo úspěšně ukončeno, a doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, pokud byl tento důchod odňat a po odnětí tohoto důchodu vznikla, popřípadě dále trvala pojištěná činnost (§ 32 odst. 4 zákona o nemocenském pojištění).

Za jakých podmínek může čerpat peněžitou pomoc v mateřství otec dítěte?

Nárok na peněžitou pomoc v mateřství má i pojištěnec, který je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, jestliže s matkou dítěte uzavře písemnou dohodu, že bude pečovat o dítě (§ 32 odst. 1 písm. e zákona o nemocenském pojištění).

Musí splňovat stejné podmínky pro nárok na dávku jako žena, tj. 270 dnů účasti na pojištění v posledních dvou letech před nástupem na PPM a být účasten na pojištění v době nástupu na PPM.

Dohodu lze uzavřít s účinkem na dobu nejdříve od počátku sedmého týdne po porodu dítěte a na dobu nejméně 7 kalendářních dnů po sobě jdoucích. PPM se muži poskytuje nejdéle v délce 22 týdnů s tím, že se mu do těchto 22 týdnů započítává doba, kdy pobírala PPM matka, kromě prvních 6 týdnů po porodu.

V písemné dohodě o péči otce o dítě musí být uvedený den, od kterého bude otec o dítě pečovat, den porodu a podpis matky, který je třeba úředně ověřit nebo může být ověřen orgánem nemocenského pojištění (tj. OSSZ/PSSZ/MSSZ).

Společně s dohodou je třeba předložit k uplatnění nároku na dávku ještě tiskopis „Žádost o peněžitou pomoc v mateřství při převzetí dítěte do péče“, který je k dispozici na každé OSSZ/PSSZ/MSSZ nebo na internetových stránkách České správy sociálního zabezpečení.

Má nárok na peněžitou pomoc v mateřství občan vedený na úřadu práce?

Uchazečům o zaměstnání, kteří jsou vedeni na úřadu práce, peněžité pomoci v mateřství nenáleží, neboť nejsou nemocensky pojištěni. Nárok na peněžitou pomoc v mateřství by vznikl pouze z ochranné lhůty ze skončeného zaměstnání a po splnění zákonem stanovených podmínek.

Ochranná lhůta pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství činí 180 kalendářních dnů od skončení zaměstnání, pokud zaměstnání skončilo v době těhotenství a pokud trvalo alespoň po tuto dobu.

Trvalo-li po kratší dobu, činí ochranná lhůta jen tolik dnů, kolik trvalo zaměstnání (§ 15 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění).

Momentálně jsem na rodičovské dovolené s dvouletým dítětem. Pokud bych otěhotněla, ještě než opět nastoupím do zaměstnání, nebudu mít v rozhodném období žádný příjem. Z čeho se mi vypočítá peněžitá pomoc v mateřství? Od ukončení VŠ (před 10 lety) jsem zaměstnaná u stejného zaměstnavatele.

Nárok na peněžitou pomoc v mateřství se posuzuje ke dni vzniku sociální události, tj. nástupu na peněžitou pomoc v mateřství.

Peněžitá pomoc v mateřství se stanoví z denního vyměřovacího základu a určí se tak, že se vyměřovací základ pro odvod pojistného na sociální zabezpečení (dále též „započitatelný příjem“) zjištěný z rozhodného období vydělí počtem kalendářních dnů připadajících na rozhodné období, který se sníží o tzv. vyloučené dny.

Rozhodným obdobím je 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, v němž vznikla sociální událost, tj. nástup na peněžitou pomoc v mateřství. Podmínkou je, že v takto stanoveném období je započitatelný příjem a započitatelné dny (tzn. jiné než vyloučené dny).

Není-li splněna výše uvedená podmínka, je rozhodným obdobím první předchozí kalendářní rok, v němž je jak započitatelný příjem, tak alespoň 30 kalendářních dnů, kterými se tento příjem dělí.

Nelze-li určit předchozí kalendářní rok, který obsahuje započitatelný příjem a současně alespoň 30 kalendářních dnů, jimiž by se dělil tento příjem, je denním vyměřovacím základem započitatelný příjem, kterého by zaměstnanec pravděpodobně dosáhl za kalendářní den v kalendářním měsíci, v němž vznikla sociální událost. Budete-li přítom na tuto další PPM nastoupit do 4 let věku předchozího dítěte,

je zaručeno, že tato další PPM nebude nižší než vaše předchozí PPM.

Dle § 19 odst. 4 zákona o nemocenském pojištění se totiž za denní vyměřovací základ u zaměstnankyně, které za trvání téhož zaměstnání vznikne nárok na další peněžitou pomoc v mateřství z tohoto zaměstnání v období do 4 let věku předchozího dítěte, považuje denní vyměřovací základ zjištěný pro výpočet předchozí peněžitě pomoci v mateřství, pokud je vyšší než denní vyměřovací základ zjištěný pro výpočet další peněžitě pomoci v mateřství (§ 19 odst. 4 zákona o nemocenském pojištění).

Nyní jsem na mateřské dovolené, na kterou jsem nastoupila 26. 1. 2016. U svého zaměstnavatele jsem ukončila pracovní poměr dohodou k 25. 1. 2016. Pokud bych po ukončení rodičovské dovolené (cca za 2, 3 roky) nastoupila na druhou PPM, mám na ni nárok a v jaké výši?

Nárok na druhou peněžitou pomoc v mateřství z titulu předchozího zaměstnání vám nevznikne. Mohl by vám vzniknout totiž pouze v tom případě, pokud byste nastoupila na druhou peněžitou pomoc v mateřství ještě v ochranné lhůtě, tj. 180 dnů od skončení zaměstnání, resp. do této lhůty by musel připadnout osmý až šestý týden před očekávaným dnem porodu.

Ve vašem případě vám bude náležet pouze rodičovský příspěvek ode dne porodu (pokud nevstoupíte do jiného zaměstnání, které by vám založilo účast na nemocenském pojištění).

Jsem na rodičovské dovolené do tří let věku dítěte. Mohu nastoupit do práce na částečný úvazek. Pokud nastoupím na měsíc či dva a pak na mateřskou dovolenou s druhým dítětem, z čeho se bude vypočítávat peněžitá pomoc v mateřství? Pro výpočet peněžitě pomoci v mateřství je v tomto případě rozhodující, zda nastoupíte do svého původního zaměstnání či do jiného (nového) zaměstnání.

Pokud nastoupíte v době trvání původního zaměstnání na dobu pracovního volna (tj. i na dobu rodičovské dovolené) v prvním zaměstnání do nového zaměstnání a k nástupu na druhou mateřskou dovolenou dojde za trvání tohoto dalšího zaměstnání, náleží dávka jen z tohoto dalšího zaměstnání (pokud by založilo účast na nemocenském pojištění – ust. § 14 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění). Rozhodným obdobím pro stanovení nemocenského by bylo období od vzniku tohoto nového pojištění do konce kalendářního měsíce, který by předcházel kalendářnímu měsíci, ve kterém pracovní neschopnost vznikla.

V případě, že nastoupíte do svého původního zaměstnání na zkrácený úvazek a vznikne vám nárok na další peněžitou pomoc v mateřství z tohoto zaměstnání v období do 4 let věku předchozího dítěte, za denní vyměřovací základ pro stanovení nové peněžitě pomoci v mateřství se považuje denní vyměřovací základ zjištěný pro výpočet předchozí peněžitě pomoci v mateřství, pokud je vyšší než denní vyměřovací základ zjištěný pro výpočet další PPM (§ 19 odst. 4 zákona o nemocenském pojištění).

Je možné pracovat při pobírání peněžitě pomoci v mateřství?

Peněžitá pomoc v mateřství nenáleží za období, kdy je vykonávána činnost zakládající účast na nemocenském pojištění, ze které je tato dávka poskytována. Poskytování peněžitě pomoci v mateřství však nebrání výkon práce v jiném zaměstnání či výkon jiné výdělečné činnosti.

Pracovala jsem a byla pojištěna po dobu 26 měsíců v Německu, poté jsem nastoupila do zaměstnání v České republice. Po 6 měsících zaměstnání v České republice bych měla nastoupit na PPM, budu mít nárok?

Jednou z podmínek pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství (podle českých právních předpisů) je získání 270 dnů účasti na nemocenském pojištění v uplynulých dvou letech před porodem.

S přihlédnutím pouze k českým dobám pojištění tuto podmínku nesplňujete. Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 však umožňuje přičíst i dobu pojištění, kterou jste získala v Německu. Po sečtení české a německé doby pojištění bude podmínka 270 dnů účasti na pojištění v uplynulých dvou letech před porodem splněna. Dobu pojištění získanou v Německu je třeba doložit předepsaným formulářem.

Jaké dávky a příspěvky se vyplácejí po narození miminka?

Do vyčerpání podpůrčí doby (28, respektive 37 týdnů) se vyplácí PPM. Po ukončení výplaty PPM lze uplatnit nárok na rodičovský příspěvek. V souvislosti s narozením dítěte lze podat žádost o porodné.

Porodné

(zákon č. 117/1995 o státní sociální podpoře)

Porodné je dávka, kterou se rodině s nízkými příjmy jednorázově přispívá na náklady související s narozením prvního nebo druhého živého dítěte.

Porodné je stanoveno pevnou částkou a činí 13 000 Kč na první dítě a 10 000 Kč na druhé dítě.

Nárok na porodné je vázán na stanovenou hranici příjmů v rodině, která v kalendářním čtvrtletí předcházejícím kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě narodilo, musí být nižší než 2,7násobek životního minima rodiny. Do rozhodného příjmu se nezapočítává rodičovský příspěvek a přídavek na dítě.

Žádost podává žena, která porodila své první nebo druhé živé dítě. Dále otec dítěte, pokud žena, která porodila, zemřela a porodné nebylo vyplaceno jiné osobě, nebo osoba, která převzala dítě mladší jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů.

Základní podmínkou pro nárok na tuto dávku je podmínka trvalého pobytu na území České republiky žadatele.

Podmínku trvalého pobytu může v odůvodněných případech prominout Ministerstvo práce a sociálních věcí. Nárok na dávku může být uplatněn 1 rok zpětně od narození dítěte.

Žádost o porodné se podává na předepsaném formuláři (na originálním nebo z internetových stránek vytištěném tiskopisu; případně elektronicky, pokud vlastíte certifikát pro elektronický podpis) na úřadu práce, který je příslušný podle místa trvalého bydliště.

K žádosti se předkládá průkaz totožnosti a rodný list dítěte/děti; v případě, že bylo dítě převzato do péče nahrazující péči rodičů, rozhodnutí příslušného orgánu.

Rodičovský příspěvek

(zákon č. 117/1995 o státní sociální podpoře)

Za jakých podmínek rodičovský příspěvek náleží?

Základní podmínkou pro nárok na tuto dávku je podmínka trvalého pobytu na území České republiky oprávněné osoby. Podmínku trvalého pobytu může v odůvodněných případech prominout Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Nárok na rodičovský příspěvek získáte tehdy, pokud jste rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky 220 000 Kč, nejdéle do 4 let věku dítěte. Za rodiče se pro nárok na rodičovský příspěvek považuje i osoba, které bylo dítě svěřeno rozhodnutím příslušného orgánu do péče, osoba pečující o osvojené dítě nebo o dítě, jehož rodič zemřel, a dále osoba pečující o dítě manžela.

Pro stanovení nároku a výše rodičovského příspěvku je rozhodující výše denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství nebo nemocenské v souvislosti s porodem nebo převzetím dítěte podle zákona číslo 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

Jestliže alespoň jednomu z rodičů v rodině lze stanovit k datu narození nejmladšího dítěte 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu, rodič si může volit výši a tím i délku pobírání rodičovského příspěvku. Pokud lze denní vyměřovací základ stanovit u obou rodičů, vychází se z toho, který je vyšší.

Maximální měsíční výše rodičovského příspěvku se stanoví ve vazbě na denní vyměřovací základ: pokud 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu je nižší nebo rovno 7 600 Kč, rodičovský příspěvek může činit nejvýše 7 600 Kč; pokud 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu převyšuje 7 600 Kč, je výše rodičovského příspěvku omezena touto částkou, maximálně však výše rodičovského příspěvku může činit 11 500 Kč měsíčně. Rodič si může volit výši rodičovského příspěvku až do částky 7 600 Kč také v případě, když ke dni narození nejmladšího dítěte v rodině nelze stanovit denní vyměřovací základ jen proto, že během pobírání rodičovského příspěvku z titulu péče o dříve narozené dítě uplynula podpůrčí doba pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství a nárok na rodičovský příspěvek na nejmladší dítě v rodině vzniká bezprostředně po nároku na rodičovský příspěvek náležející na starší dítě.

Pokud ani jednomu z rodičů nelze uvedený vyměřovací základ stanovit, náleží rodičovský příspěvek v pevných měsíčních částkách 7 600 Kč do konce 9. měsíce věku a následně ve výši 3 800 Kč do 4 let věku dítěte.

Pokud v rodině dojde ke změně osob, které jsou posuzovány jako rodiče, a dojde-li tím ke „vzniku“ nebo změně výše denního vyměřovacího základu, stanoví se rodičovský příspěvek od následujícího kalendářního měsíce podle nově splněných podmínek.

Volbu výše rodičovského příspěvku je oprávněn provést jen rodič, který uplatnil nárok na rodičovský příspěvek, měnit tuto volbu lze jedenkrát za tři měsíce, a to i v případě, že došlo u rodičovského příspěvku ke změně oprávněné osoby.

Podmínka nároku na rodičovský příspěvek po celý kalendářní měsíc se považuje za splněnou v kalendářním měsíci, v němž:

- se dítě narodilo,
- rodič měl po část měsíce z dávek nemocenského pojištění nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytnuté v souvislosti s porodem,
- osoba dítě převzala do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu,
- dítě dovršilo věk 4 let, do kterého náleží rodičovský příspěvek,
- dítě nebo rodič zemřeli,
- rodič převzal do péče vlastní dítě, které předtím bylo na základě rozhodnutí příslušného orgánu svěřeno do péče jiné osoby nebo bylo umístěno v ústavu nebo bylo více než 3 kalendářní měsíce v péči zdravotnického zařízení.

Podmínka osobní celodenní péče se považuje za splněnou a rodičovský příspěvek náleží i v případech, kdy:

- dítě mladší 2 let navštěvuje jesle nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 46 hodin v kalendářním měsíci,
- dítě pravidelně navštěvuje léčebně rehabilitační zařízení nebo mateřskou školu nebo její třídu zřízenou pro zdravotně postižené děti či jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně,
- zdravotně postižené dítě pravidelně navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně,
- dítě navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně, pokud jeho oba rodiče nebo osamělý rodič jsou osobami závislými na pomoci jiné osoby ve stupni III a IV,
- rodič zajistí péči o dítě jinou zletilou osobou v době, kdy je výdělečně činný nebo studuje.

Příjem rodiče není sledován. Při nároku na výplatu rodičovského příspěvku může rodič výdělečnou činností zlepšovat sociální situaci rodiny. Nezkoumá se ani nárok na podporu v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci.

Jestliže v rodině jeden z rodičů má z dávek nemocenského pojištění nárok na PPM nebo nemocenské poskytnuté v souvislosti s porodem, rodičovský příspěvek náleží, pouze je-li vyšší než dávky nemocenského pojištění. V tomto případě je doplacen rozdíl mezi rodičovským příspěvkem a uvedenými dávkami.

Pokud se v rodině narodí další dítě, nárok na rodičovský příspěvek na starší dítě zaniká, a to i v případě, že na narozené dítě náleží rodičovský příspěvek ihned od narození ve stejné výši, v jaké náleží doposud na starší dítě. Změnu je nezbytné ohlásit příslušnému orgánu, aby nevznikl přeplatek na dávce.

Pokud byl rodič vyplacen rodičovský příspěvek, a přitom nesplnil podmínky pro výplatu příspěvku, je rodič povinen vrátit příslušnému úřadu vyplacené částky za období, kdy mu rodičovský příspěvek nenáležel.

Nárok na dávku může být uplatněn 3 měsíce zpětně od podání žádosti.

Jak a kde se žádá o rodičovský příspěvek?

Pisemná žádost o rodičovský příspěvek se podává na předepsaném formuláři (na originálním nebo z internetových stránek vytištěném tiskopisu, příp. elektronicky, pokud vlastníte certifikát pro elektronický podpis) na Úřad práce České republiky – krajskou pobočku, resp. kontaktní pracoviště podle místa vašeho trvalého pobytu.

Na úřadě se předkládá písemná žádost o rodičovský příspěvek, průkaz totožnosti a rodný list dítěte.

Formuláře jsou k dispozici v tištěné podobě na příslušném úřadu nebo ke stažení, případně elektronickému podání, na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí:

Proti rozhodnutí o zamítnutí nebo odejmutí dávky můžete podat odvolání do 15 dnů od doručení k Ministerstvu práce a sociálních věcí prostřednictvím úřadu, který rozhodl.

Proti oznámení lze podat námitky do 30 dnů od první výplaty dávky na úřad, který rozhodl.

Z nejčastějších dotazů k rodičovskému příspěvku:

Po mateřské dovolené následuje dovolená rodičovská. Je nutné o rodičovský příspěvek požádat, nebo je vyplácen automaticky?

O rodičovský příspěvek (RP) si musíte požádat, nejlépe před koncem mateřské dovolené.

Žádost se podává na Úřad práce – Odbor státní sociální podpory, pod který podle trvalého bydliště spadáte.

Ještě studuji. Jak je to v mém případě s nárokem na PPM? Platí za mě PPM škola, nebo nastupuji rovnou na rodičovskou dovolenou?

Zákon o nemocenském pojištění platný od ledna 2009 přinesl v tomto změnu – studentka již není osobou nemocensky pojištěnou a nemá ani nárok na peněžitou pomoc v mateřství.

Ode dne porodu má nárok na rodičovský příspěvek.

Chtěla bych podnikat a přivydělat si tak k rodičovskému příspěvku, co jsem povinna udělat ve vztahu k OSSZ a budu muset něco platit?

Pokud osoba samostatně výdělečně činná (dále OSVČ) zahájí samostatnou výdělečnou činnost, vznikne jí povinnost oznámit správě sociálního zabezpečení, příslušné podle místa trvalého pobytu, den zahájení této činnosti na předepsaném tiskopisu Oznámení o zahájení samostatné výdělečné činnosti (dále SVČ), a to nejpozději do osmého dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla SVČ zahájena.

Podle platné právní úpravy se OSVČ považuje za OSVČ s výkonem vedlejší činnosti v těch kalendářních měsících, v nichž aspoň po část měsíce byla vykonávána samostatná výdělečná činnost a aspoň po část této doby trvaly důvody pro výkon vedlejší činnosti a OSVČ oznámí tyto důvody nejpozději s podáním Přehledu o příjmech a výdajích.

Pokud při oznámení zahájení SVČ označíte v tiskopisu výkon samostatné výdělečné činnosti jako vedlejší z důvodu pobírání rodičovského příspěvku, nemusíte již nic dokládat, protože tyto údaje má OSSZ k dispozici pomocí dálkového přístupu. V tomto případě nejste ani v roce zahájení SVČ povinni platit zálohy na pojistné, a pokud nedosáhnete rozhodného příjmu, který zakládá povinnou účast na důchodovém pojištění, tak nejste povinni platit ani pojistné. Rozhodná výše příjmu za rok 2016 činí 66 813 Kč za celý rok, tato částka se snižuje o jednu dvanáctinu (5402) za každý měsíc, ve kterém nebyla vykonávána SVČ nebo trvaly jiné zákonné důvody pro neplacení pojistného.

> Opakujeme si

Rodičovská dovolená a rodičovský příspěvek

Rodičovská dovolená končí, jakmile dítě dosáhne tří let věku. Nelze ji nijak prodloužit. Pokud by zaměstnankyně (zaměstnanec) chtěla být doma s dítětem i poté, **musí se na poskytnutí dalšího volna domluvit se zaměstnavatelem.** Nejedná se již ale o rodičovskou dovolenou, ale o poskytnutí neplaceného volna, a záleží na zaměstnavateli, zda této žádosti vyhoví.

Rodičovský příspěvek lze čerpat do věku čtyř let, respektive do doby, než je vyčerpána částka 220 tisíc korun pro tuto dávku stanovená zákonem.

Rodič může být na rodičovské dovolené, aniž by pobíral rodičovský příspěvek, stejně tak může pobírat rodičovský příspěvek a přitom pracovat.

Narodí-li se rodiči další dítě, je třeba zprávu o ukončení pobírání rodičovského příspěvku na starší dítě i o nároku na rodičovský příspěvek na nové dítě nahlásit příslušné zdravotní pojišťovně, která poskytne informace týkající se období mezi rodičovskými příspěvky.

Čerpání rodičovského příspěvku

Pokud si rodič nemocenské pojištění hradil/la nebo byl zaměstnancem/zaměstnankyní, pak se nabízí hned několik možností měsíční výplaty dávky rodičovského příspěvku.

Maximální celková částka, kterou během rodičovské může dostat, je pro všechny stejná – 220 000 Kč. Minimální doba pro čerpání dávky je 19 měsíců, maximální 4 roky. Při každé změně se od částky 220 000 Kč odečte už vyplacený obnos a zbytek se rozdělí na příslušný počet zbývajících měsíců. Rodič může své rozhodnutí o výši i době čerpání rodičovského příspěvku každé tři měsíce měnit. Po podání žádosti změna nastane od následujícího měsíce. **Výše měsíčního příspěvku nesmí překročit 70 % hrubé mzdy rodiče a zároveň je omezena na maximální částku 11 500 Kč, minimálně pak 50 Kč měsíčně.**

Pokud žena nastoupí na druhou **mateřskou dovolenou dříve, než dočerpá rodičovský příspěvek na první dítě** a nestačila by tedy vyčerpat celých 220 000 Kč v původním rozložení, je možné včas, tedy již v době otěhotnění, změnit výši čerpané částky a odebrat tak celou sumu „rychleji“.

Obnos ovšem nelze vyčerpat najednou, nýbrž pouze formou rozložení na nejvyšší možnou částku (viz výše), kterou bude ÚP ČR vyplácet měsíčně. Tato volba je podmíněna výší příjmů před nástupem na mateřskou. Pokud žena neměla dostatečný příjem pro čerpání vyšší částky rodičovského příspěvku, může navýšení provést na základě dodání dokladů o příjmech (resp. nároku na nemocenskou) otce dítěte. Nestačí-li pro navýšení příjmy ani jednoho z rodičů, nevyčerpaná část rodičovského příspěvku zůstává státu a nelze ji vymáhat.

Ženy v pozici zaměstnanců by měly vědět, že si zbývající dovolenou mohou vybrat před nebo po skončení mateřské dovolené, obvykle na ni hned navazuje.

V tomto případě je dokonce zaměstnavatel povinen žádosti o čerpání dovolené po skončení mateřské dovolené vyhovět.

Na výši rodičovského příspěvku nemá výběr (ani proplacení) dovolené žádný vliv, sice příjem musíte uvést a nechat potvrdit zaměstnavatelem, ale při rodičovské dovolené je neomezený přivýdělek, tzn. že částka je jen informativní (pro vypočtení celkového příjmu rodiny).

*Šárka Gregorová,
metodik sociálního pojištění OSVČ, ČSSZ*

Zdravotní pojištění

Stát je prostřednictvím státního rozpočtu České republiky plátcem pojistného

a) za ženy na mateřské a osoby na rodičovské dovolené, tedy za příjemce rodičovského příspěvku a osoby pobírající peněžitou pomoc v mateřství podle předpisů o nemocenském pojištění.

Rodičovský příspěvek lze pobírat maximálně do 4 let věku dítěte, zpravidla však do 3 let věku. Rodičovský příspěvek může pobírat i otec dítěte při splnění zákonných podmínek.

Během mateřské dovolené – 28 týdnů – platí za ženu zdravotní pojištění stát.

Jestliže nesplní zákonné podmínky pro pobírání mateřské, bude pobírat ihned po narození dítěte rodičovský příspěvek. Ve výjimečných případech může peněžitý příspěvek v mateřství pobírat i otec dítěte;

b) za osoby celodenně pečující alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku – osoba nesmí samozřejmě pobírat rodičovský příspěvek nebo mateřskou.

Podmínka celodenní péče se považuje za splněnou i tehdy, je-li dítě předškolního věku umístěno v jeslích nebo mateřské škole, popřípadě v obdobném zařízení na dobu, která nepřevyšuje čtyři hodiny denně, a jde-li o dítě plnící povinnou školní docházku – s výjimkou umístění v zařízení s týdenním či celoročním pobytem.